

Zpráva ze služební cesty do Polska

Místo: Varšava, Polsko

Termín: 15. 9. – 19. 9. 2013

Účastníci: Blanka Hnulíková, Michaela Kudová

Navštívené instituce: Archiwum Państwowe s pobočkami: Archiwum Główne Akt Dawnych, Centrale laboratorium konserwacji archiwaliów, Archiwum Akt Nowych; Narodowe Archiwum Cyfrowe; Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

Účel cesty: návštěva odborných restaurátorských pracovišť v Polsku

Zprávu podává: Blanka Hnulíková
BcA. Michaela Kudová
Oddělení péče o fyzický stav archiválií Národní archiv v Praze

Ředitelka archivu: PhDr. Eva Drašarová, CSc., Podepsáno elektronicky.

Časový program:

15. září

večer - odjezd z Prahy do Varšavy

16. září:

dopoledne - příjezd a ubytování v hostinských pokojích Archiwu Akt Nowych
- exkurze v prostorách restaurátorského pracoviště, Archiwum Akt Nowych
odpoledne - návštěva prostor Archiwum Głównie Akt Dawnych a exkurze Centralne laboratorium konserwacji archiwaliów

17. září

dopoledne - exkurze pracoviště hromadného odkyselování a dezinfekce, Archiwum Akt Nowych
odpoledne - exkurze pracoviště digitalizace fotografických materiálů, Narodowe Archiwum Cyfrowe

18. září

dopoledne - prohlídka depozitářů fotografických dokumentů, Archiwum Akt Nowych
odpoledne - návštěva školy restaurování, Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

19. září

ráno - odjezd z Varšavy
večer - příjezd do Prahy

Zpráva

Polský „Národní archiv“ ve Varšavě je tvořen třemi institucemi:

- Archiwum Głównie Akt Dawnych (AGAD) spravuje archiválie vzniklé do roku 1918,
- Archiwum Akt Nowych (AAN) spravuje archiválie vytvořené po roce 1918
- Narodowe Archiwum Cyfrowe

Archivum Akt Nowych

Archivum Akt Nowych vzniklo roku 1919 a v současnosti se zabývá dokumenty vzniklými po roce 1918 (archiválie ústředních úřadů od r. 1915 a písemnosti ministerstev od r. 1918). Sídlí ve Varšavě v ul. Stefana Hankiewicza 1. Tento komplex sdílí s další institucí Narodowe Archiwum Cyfrowe.



Budova Archiwu Akt Nowych.



Restaurátorské pracoviště.

Restaurátorské ateliery v Archivu akt Nowych jsou na srovnatelné úrovni jako pracoviště českého Národního archivu. Zabývají se restaurováním novodobého aktového materiálu – převážně se jedná o archiválie s papírovou podložkou či fotografie s individuálním rozsahem poškození.



Příklad mechanického poškození velkoformátové fotografie.

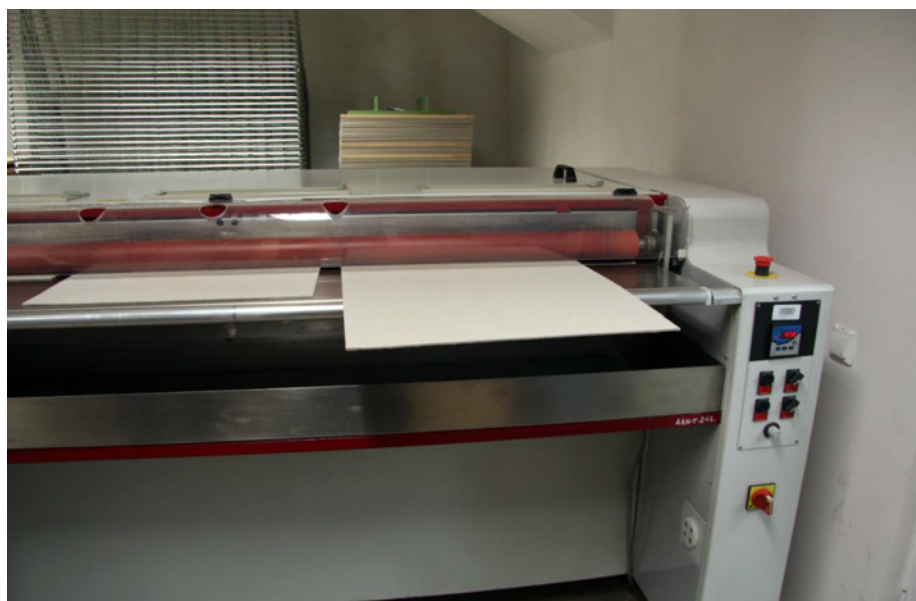
Hromadné odkyselování

Úsek hromadného odkyselování a dezinfekce papíru se nalézá v suterénu budovy. K odkyselování se zde používá technologii NESCHEN, zařízení C 900. Odkyselování je prováděno ve vodném roztoku hydrogenuhlíčitanu hořečnatého s přídavkem metylhydroxyetylcelulózy jako klíždla a fixační látky. Technologie je obdobná, jako je v Národním archivu. Rozdílný je posun dokumentů při procesu odkyselování. V polském zařízení je vedení zajištěno prstencovými kartáčky.



Detailní pohled na způsob posunu dokumentů při odkyselování.

Po odkyselení se listy papíru vkládají mezi lepenky, kde pod zátěží během několika dní doschnou a zároveň se vyrovnají. To ovšem vyžaduje další přístrojové vybavení pro sušení a vyrovnání lepenek (které je tak možné použít vícenásobně) a osobu určenou k jeho obsluze.



Zařízení pro vysoušení prokladových lepenek.

Hromadná dezinfekce

Hromadná dezinfekce je také srovnatelná s Národním archivem, i zde využívají k dezinfekci etylenoxid. Zásadní rozdíl je však ve velikosti dezinfekční komory, a tím pádem i v její kapacitě – vejdou se do ní dva boxy s materiálem. Její obsluhu pak zvládne jeden školený pracovník. Systém dezinfekčního zařízení je ovládán počítačem pomocí speciálního programu, který umožňuje dokonalý přehled o tom, v jaké fázi se proces dezinfekce nachází.



Dezinfekční komora.



Ovládací program.

Depozitář fotografických dokumentů

Depozitář odpovídá svým charakterem evropským standardům. Jedná se klimatizované prostory bez oken s regulací vlhkosti. Archivní fondy jsou uloženy na kovových policích s antikorozi povrchovou úpravou.

V současnosti se zde nachází 14 milionů fotografií, 3 tisíce zvukových nahrávek a 2 tisíce filmů. Nejvíce je fondů z období po 2. světové válce. Přesto mají několik zajímavých historických cenností například: několik daguerrotypií, ambrotypií, ferotypií a také panotypií.



Daguerrotypie.



Kabelka s panotypií.

Archiwum Głównie Akt Dawnych

Archiwum Głównie Akt Dawnych – Archiwum państwowe ve Warszawie bylo založeno 15. července roku 1867 a navazovalo na činnost Korunního archivu. Nachází se v centru Varšavy v ulici Długiej 7. Jedná se o historickou budovu, v jejímž přízemí se nalézají prostory restaurátorského pracoviště. Vedoucí restaurátorského pracoviště, paní MgA. Anna Czajka, nám umožnila navštívit jeho prostory i přes komplikace s právě probíhající rekonstrukcí.



Budova Archiwum Głównie Akt Dawnych a ukázka poškozené voskové pečetě v misce.

Depozitáře Archiwum Głównie Akt Dawnych

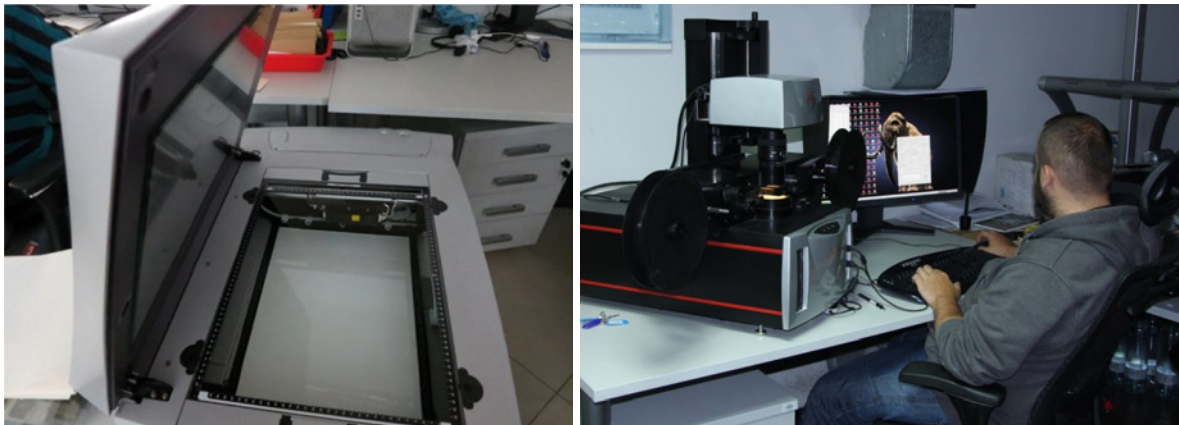
Během 2. světové války bylo pravděpodobně zničeno 70–90% písemností některých polských archivů. Trosky Archivu starých akt byly předány do Archiwum Głównie Akt Dawnych. Prostory depozitáře jsou v historické budově, kde je trochu komplikovanější řešení udržení vhodných klimatických podmínek. Uloženy jsou zde ty nejstarší písemné památky, které zůstaly zachovány. Místní správce fondu nám ukázal jejich nejzajímavější listinu, která je stvrzena asi 200 zavěšenými pečetěmi. Tyto pečetě zabírají tak velké místo, že listina není uložena na plocho, ale v lomené prohlubni.



Narodowe Archiwum Cyfrowe

Vzniklo 8. května 2008 transformací bývalého Archiwum Dokumentacji Mechanicznej (vznik 1955) a sídlí ve stejném komplexu jako Archiwum Akt Nowych.

Narodowe Archiwum Cyfrowe slouží jako centrální digitalizační pracoviště pro ostatní archivní složky. Zabývá se shromažďováním, zpracováváním zvukových nahrávek, filmů, ale také digitalizací tradičních archivních materiálů a jejich zpřístupňováním.



Pohled do digitalizačního pracoviště.

Pracoviště digitalizace je kvalitně vybavené pracoviště, kde díky počítačovým programům vyvinutým pro potřeby digitalizace archiválií jsou schopni efektivně skenovat a upravovat fotografie, negativy a mikrofilmy.

Součástí pracoviště je i úložiště dat s kapacitou 4 TB. Na toto úložiště jsou ukládána všechna zpracovaná data. Přístup do tohoto úložiště mají i správci již zdigitalizovaných archivních fondů. Tito pracovníci k jednotlivým digitalizátům doplňují metadata. Takto zpracovaná data již slouží pro badatele ve studovnách jednotlivých archivů nebo jsou po částech zveřejňována na webových stránkách.

Akademie Sztuk pięknych ve Varšavě

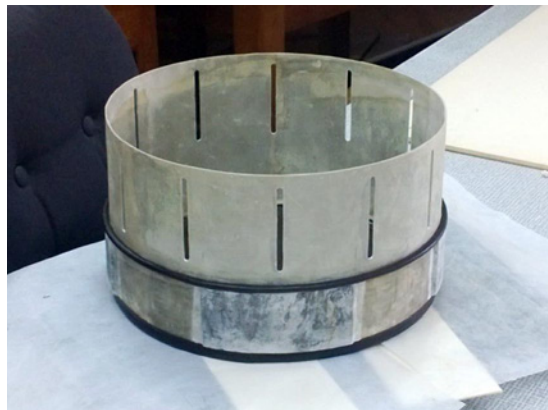
Budova akademie, kde sídlí atelier restaurování, který jsme navštívily, právě procházela rozsáhlou rekonstrukcí. I přes toto značné omezení jsme měly možnost prohlédnout si prostory a částečně i přístrojové vybavení, které zde mají k dispozici.

Na akademii se vyučuje více uměleckých oborů, ale nás zajímal obor restaurování papíru a fotografií. Vedoucí tohoto oboru, paní Izabela Zajac nás seznámila se systémem výuky i s pracemi studentů. Studenti v rámci výuky jsou nejdříve v prvních třech letech zaměřeni na restaurování papíru a knižních vazeb. Poté se rozhodnou, zda se budou věnovat jen papíru a vazbám nebo se mohou zaměřit na fotografické dokumenty. Většinou jsou v ročníku 1 až 2 studenti, kteří si tuto volbu zvolí. Pak se další dva roky tomuto zaměření

věnují i se závěrečnou prací. Z prací studentů jsme viděly jejich vlastní tvorbu, kombinované techniky, rekonstrukce praxinoskopů a dokumentaci závěrečných prací.



Potahové papíry.



Rekonstrukce praxinoskopu.

Závěr

Tato služební cesta byla pro nás cenná z několika důvodů:

- navázaly jsme osobní kontakt nejen s týmem restaurátorů specializovaných na restaurování papíru listin i fotografických materiálů Polska, ale i se vzdělávací institucí, která se zabývá výukou restaurování. Tyto získané kontakty se budeme snažit udržovat a dále rozvíjet.
- měly jsme možnost navštívit pracoviště zabývající se digitalizací fotografií.
- měly jsme možnost srovnat přístup k restaurování materiálů v Polsku a u nás.
- přesvědčily jsme se, že v mnoha ohledech jsou naše postupy v oblasti restaurování papíru, knižních vazeb, pergamenů a pečeti totožné, a že se naše praktické zkušenosti významně neodlišují od polských kolegů.
- pouze zkušenosti v oblasti restaurování fotografických materiálů jsou u polských kolegů menší a rádi by získali nějaké konkrétnější zkušenosti.